

MA Dajana Lazarević, Serbia

*Institute for Political Studies
Belgrade*

THE TRADITION OF CULTIVATING A CULTURAL MEMORY AT THE INSTITUTE FOR POLITICAL STUDIES

Selective bibliography of scientific articles

At the International Scientific Conference “History and Cultural Memory” held on May 20 – 21, 2024, the experts dealt with the named topic, which is neither foreign nor unknown to the Institute for Political Studies. The thematic collection of scientific works entitled “Hate Speech and the Cultural Memory” was published by the Institute in 2020, and brought together experts from several countries who adequately responded to the topic fixed in the title of the book. It can be said that the Institute for Political Studies has a tradition of dealing with the cultural memory and its various aspects.

Dr. Zoran Milošević stood out among the scientists who were among the first to think about the term “cultural memory” (in Serbian: *kultura pamćenja*). Through his first journalistic and then scientific works, he made a distinction between the terms “culture of remembrance” (in Serbian: *kultura sećanja*) and “cultural memory”¹, clearly emphasizing that remembrances are short-lived, limited to human life. Cultural memory refers to the collective, the people or nation, and transcends in the care of historical memory, on which generations are taught and historically enlightened.²

---

¹ *Култура памћења или култура сећања / Зоран Милошевић // Центар за стратешке прогнозе.* – Available at: <https://csp.rs/2023/08/01/kultura-pamcenja-ili-kultura-secanja/> (12.02.2024.)

² *Омладина оштрог ума и кратког памћења – Поколење Z и висока политика / Зоран Милошевић // Печат – Лист слободне Србије.* – Available at: <https://www.pecat.co.rs/2019/09/omladina-ostrog-uma-i-kratkog-pamcenja/> (12.02.2024.)

Miloš Knežević is another scientist who dealt with the cultural memory and its indispensable importance, through his multifaceted works. Apart from agreeing with Dr. Milošević in terms of terminology, he goes a step further, giving examples from everyday politics in which the consequences of wrongdoing on the collective memory of the people, above all – Serbian people³, are obvious. In addition, Knežević dealt with related issues of strategic culture in the period of transition when secessionist ideology and politics appeared.⁴

Two exceptional scientists who are united by their place of employment – the Institute for Political Studies – have joined their scientific pens in the editorial endeavour of the collection “Hate Speech and the Cultural Memory”, bringing together scientific and cultural workers from Serbia, Republic Srpska, Russia, Belarus and Moldova/Pridnestovje. As the editor pointed out in the preface, there was some resistance from fellow compatriots, since they were wrongly taught to identify the “culture of remembrance” and the “cultural memory”.⁵ And instead of stating their views and supporting them with scientific facts, colleagues who did not agree with the editor’s idea decided to boycott the creation of the collection.

In the question of the difference between the terms “culture of remembrance” and “cultural memory” the linguistic approach cannot be ignored. Namely, every such major change in the language leads to a violation of linguistic awareness, and then to other, much larger consequences, until there are disintegration processes in society. Social “splits” justified by language changes are very easy to prove, especially in the Balkans.⁶ The breaking of linguistic awareness is especially dangerous in children, who naturally quickly adopt the vocabulary they are exposed to and thus form their personality and views of the world around them – family, society and nation.⁷

³ See: Српско полазиште: слобода, нација, држава, књ.1, национална перспектива / Милош Кнежевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2022. – ISBN 978-86-7419-368-6.

⁴ Стратешка култура у геополитичком тумачењу транзита и транзиције / Милош Кнежевић // Војно дело, вол. 72, бр. 4 (2020), стр. 161-188. – Available at: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0042-8426/2020/0042-84262004161K.pdf> (12.02.2024.)

⁵ Предговор // Говор мржње и култура памћења / Зоран Милошевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – р. 9-16.

⁶ More about this topic in: Језичка свест у контексту савремених (дез)интеграционих процеса / Митра Рељић // Зборник радова Филозофског факултета у Приштини, бр. 37 (2007), стр. 101-108. – Available at: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-3293/2007/0354-32930737101R.pdf> (12.02.2024.)

⁷ Видици једног Белоруса-Белосербина – есеји и студије / Иван А. Чарота. – Београд :

Let's take into account the explanation of the editor of the collection "Hate Speech and the Cultural Memory", Dr. Zoran Milošević, who cites the explanation of the Russian linguist Vadim V. Ribin, who explains the dangers of deviating from the original roots in the language.⁸ Even though memory and remembrance are domestic words, we don't have to be philologists to feel and recognize their difference in permanence and credibility in the very pronunciation of these words.

Thus, from the preface, we can conclude that at the time of its creation, this collection was negatively labeled, one can even say unfairly labelled as controversial, and therefore its greatness and importance could not immediately come to the fore. However, it was not only the concept of "cultural memory" that contributed to this, but the first part in the title of the collection: "hate speech", which can create fear in certain people. And it seems that this fear is due to insufficient patriotic feeling (let's take into account that, unlike in Russia, in Serbia the concept of "patriotism in science"⁹ is not accepted and understood) and insufficient readiness to look the truth in the eyes, out of fear of denial some other types of benefits or recognition. The hate speech of the French, British and American political leaders directed against the Serbian people during the period of the breakup of Yugoslavia: the justification of genocide, pogroms and other types of crimes against the Serbian people, as well as the justification of the bombing of Serbia in 1999 is insufficiently highlighted and analysed nowadays. The question arises: to whom these facts bother and why do we justify or cover our own executioners.

However, as it always happens, time washed the pearls out of the mud, and the tradition of nurturing the cultural memory was maintained at the Institute for Political Studies in Belgrade. In the middle of 2023, nine centres (administrative-research units) were established at the Institute, one of which is the Centre for the Cultural Memory. The decision was signed by acting director Dr. Zoran Milošević in May 2023. Dr. Jovan Janjić became the head of the Centre, and the members: Dr. Milena Pešić, Dr. Sanja Šuljagić, Dr. Sanja Stošić, Dr. Dragan Marković,

---

Институт за политичке студије, 2023. – p. 92. – Available at: <http://repositorijumips.rs/322/1/VIDICI-Book-2023-20230315a.pdf> (12.02.2024.)

⁸ See also: Опет се повлачимо / Вадим Рибин ; предео с руског Зоран Милошевић // Словен. – Available at: <https://sloven.org.rs/srb/?p=17058> (12.02.2024.)

⁹ Понятие патриотизма в отечественной науке / Д. В. Труненок // Форум молодых учёных, 12(76), 2022. – стр. 306-311. – Доступно на: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-patriotizma-v-otechestvennoy-nauke/viewer> (12.02.2024.)

Dr. Aleksandra Kolaković, as well as Dr. Zoran Milošević himself, as a symbolic reinforcement.¹⁰

And as befits the head of the Centre for the Cultural Memory, Dr. Jovan Janjić and a zealous member, Dr. Milena Pešić, as the continuers of the good tradition of nurturing the culture of remembrance, became the organizers of the International Scientific Conference “History and Cultural Memory” and the editors of this collection published by the Institute for Political Studies. According to the structure of the participants of the conference and the authors of the scientific articles in the collection, we see an idyllic extension of the life of the collection from 2020 and the continuation of walking the path of truth, patriotism, promoting the cultural memory, and all this not to the detriment of science (as some would surely expect), but on the contrary – to its advantage full glory.

This analysis is followed by a bibliography of scientific works on the topic of the cultural memory, in order to emphasize the research tradition of the Institute for Political Studies on this topic, as well as publications by Serbian or foreign scientists printed on the territory of Serbia.

---

¹⁰ Scientific works related to the Center for the Culture of Memory can be found at: Репозиторијум ИПС. – Available at: <http://repositorijumips.rs/view/subjects/C6.html> (12.02.2024.)

MONOGRAPH PUBLICATIONS

1. ЂУКИЋ, Весна
(Ка)Ко смо : студије културе памћења и политике идентитета у Србији / Весна Ђукић ; коаутори текстова Биљана Ђукић, Ивана Волић, Милица Кочовић, Данијела Вићентијевић, Урош Ђурић. – Београд : Факултет драмских уметности, 2017. – 357 стр. – ISBN 978-86-82101-63-5.
2. ТОМИЋ, Светлана
Slavne i ignorisane : ka kritičkoj kulturi pamćenja / Svetlana Tomić. – Beograd : Alfa BK Univerzitet, Fakultet za strane jezike, 2018. – 283 str. – ISBN 978-86-6461-029-2.
3. АСМАН, Јан
Kultura pamćenja : pismo, sećanje i politički identitet u ranim visokim kulturama / Jan Asman ; preveo s nemačkog Nikola B. Cvetković. – Beograd : Prosveta, 2011. – 363 str. – ISBN 978-86-07-01925-0.

COLLECTIONS OF SCIENTIFIC PAPERS

1. МИЛОШЕВИЋ, Зоран и Милош Кнежевић (прир.)
Говор мржње и култура памћења: тематски зборник / прир. Зоран Милошевић и Милош Кнежевић. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – ISBN 978-86-7419-325-9.

ARTICLES AND OTHER COMPONENT PARTS OF THE PUBLICATION

1. СТАНКОВИЋ, Ђурђица
Значај културе памћења за изградњу колективног идентитета и онтолошке безбедности: студије случаја Јапана и Косова / Ђурђица Stanković i Milica Topalović // Politička misao : časopis za politologiju, Vol. 60 No. 3 (2023), str. 123-145.
2. ЗОРИЋ, Вукашин
Расправљања са Мнемосином : преглед важних токова студија памћења / Вукашин Зорић // Kultura : časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, бр. 180 (2023), стр. 123-140.

3. ВУЧКОВИЋ, Бранислава
 Промена носилаца културног памћења кроз призму Дебре-
 ове медиолошке теорије = Changing the carriers of cultural
 memory through the prism of Debray's mediological theory /
 Бранислава Б. Вучковић // Sociološki pregled, год. 56, бр. 1
 (2022), стр. 141-164.
4. ХАИБЛ, Лиза Марија
 Između porodičnih sećanja i kulturnog pamćenja: Podunavske
 Švabe za vreme Drugog svetskog rata i nakon toga. (Analiza
 izabranih savremenih romana) / Liza Marija Haibl // Limes
 plus : geopolitički časopis, Br. 2 (2021), str. 107-122.
5. ЛУГОЊИЋ, Марија
 Култура памћења зачетака српске медицине / Марија С. Лу-
 гоњић, Оља М. Арсенијевић // Баштина : гласник, бр. 54
 (2021), стр. 161-178.
6. МЛАЂЕНОВИЋ, Драган
 Чија је ово песма? / Драган Млађеновић // Говор мржње и
 култура памћења. – Београд : Институт за политичке студи-
 је, 2020. – стр. 492-498.
7. КОВАЧЕВ, Душан
 Социјални раскол српског друштва у ликовним делима
 Уроша Предића / Душан Предић // Говор мржње и култура
 памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020.
 – стр. 471-491.
8. БАБИЛУНГА, Николај
 Промена државних симбола Молдавске ССР и формирање
 Придњестровске молдавске републике / Николај Бабилун-
 га // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт
 за политичке студије, 2020. – стр. 447-470.
9. НИКОЛАЈЕВИЋ, Милан
 Старобалканска бела капа – кече: делић заборављене пра-
 српске културне баштине / Милан Николајевић // Говор мр-
 жње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке
 студије, 2020. – стр. 429-446.

10. КОВАЧЕВ, Душан
Јован Чокрљан – заборављени народни отпадник / Душан Ковачев // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 414-428.
11. МИТИЋ, Александар
Некадашња три српска манастира на простору Свете Горе – заборављена српска културна баштина / Александар Митић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 394-413.
12. ЈЕВТИЋ, Милош
Проглас о колективним сећањима: значај и проблеми за културу памћења / Милош Јевтић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 373-393.
13. БЛАГОЈЕВИЋ, Вељко
Реторика председника Трампа и међународни односи / Вељко Благојевић, Игор Пејић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 347-369.
14. БУКВИЧ, Райко
От политики к лингвистике и обратно: языковая проблема на Украине / Райко Буквич // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 315-346.
15. ГРОНСКИ, Александар
Функционисање контролисаног историјског памћења у Белорусији / Александар Гронски // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 299-314.
16. ТУВАЉЕВИЋ, Душан
Значај Стаљина за словенске народе / Душан Тувалјевић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 274-298.

17. КАЗАК, Олег
 Мађарско-русински односи у тумачењу мађарског политичара Јаноша Чорбе (1943. године) / Олег Казак // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 263-273.

18. ШЕВЧЕНКО, Кирил
 Кажњени идентитет: Русини Аустроугарске у Првом светском рату / Кирил Шевченко // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 242-262.

19. ТРИФКОВИЋ, Драгана
 Медији и говор мржње као највећи непријатељи данашњице: пример анти-српске пропаганде за време југословенских конфликта / Драгана Трифковић // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 220-241.

20. МИЛОШЕВИЋ, Зоран
 Велики рат и (не)култура памћења у медијима: говор мржње кроз фалсификовање историје и пропагандно деловање / Зоран Милошевић и Александра Мировић Јанковић // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 172-219.

21. БОДИН, Миленко
 Мржња као (ауто)деструкција домаћина: од комунизма до друге Србије / Миленко Бодин // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 154-171.

22. КАЈТЕЗ, Илија
 Политички говор и злоупотреба емоција у политици / Илија Кајтез, Срђан Старчевић // Говор мржње и култура памћења. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 126-153.

23. КНЕЖЕВИЋ, Милош
Страхови и мржње у политици – Историјска димензија србомржње и србофобије / Милош Кнежевић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 64-125.
24. КОВАЧЕВИЋ, Брацо
Од говора мржње до „хуманитарних интервенција“ / Брацо Ковачевић // *Говор мржње и култура памћења*. – Београд : Институт за политичке студије, 2020. – стр. 19-63.
25. НЕГРИШОРАЦ, Иван
Ђорђо Сладоје и култура народног памћења / Иван Негришорац // *Летопис Матице српске* (год. 196, књ. 506, св. 4 (2020), стр. 548-554.
26. ШМИТРАН, Стевка
Kultura pamćenja u romanu *Vašta*, *Pepeo Danila Kiša* / Stevka S. Šmitran // 50. Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 16 – 20. IX 2020. 2, Српски језик и књижевност данас – теоријско-методолошки аспекти проучавања, рецепције и превођења. – стр. 337-342.
27. ЛАЛАТОВИЋ, Јелена
Žene i kulturno pamćenje između bajke i nacije: novi žanr popularne kulture i (dis)kontinuitet feminističkog dijaloga / Jelena Lalatović // *Genero*, br. 23 (2019), str. 151-173.
28. ЛОЗО, Предраг
Савремене теоријске поставке културе памћења и геноцид над Србима у Независној Држави Хрватској / Предраг Лозо // *Годишњак за истраживање геноцида*, Св. 11 (2019), стр. 271-290.
29. РИСТИЋ, Иван
Смрт, страдање и сећање : Прилог проучавању политичке употребе смрти, страдања и колективног памћења на примеру српско-бугарских односа после Првог светског рата / Иван Ристић // *Tokovi istorije : časopis Instituta za noviju istoriju Srbije = Currents of history : journal of the Institute for recent history of Serbia*, бр. 2 (2017), стр. 37-57.

30. ШИЈАКОВИЋ, Богољуб
Култура памћења и брига за жртву / Богољуб Шијаковић // Летопис Матице српске, год. 192, књ. 498, св. 3 (септ. 2016), стр. 334-346.
31. ЂУКИЋ, Весна
Духовна поколебаност: однос секуларизације и колективног памћења у Србији / Весна Ђукић // Зборник радова Факултета драмских уметности, бр. 28 (2015), стр. 267-285.
32. ЦРВЕНКОВИЋ, Биљана
Споменици у историји конструкције памћења и грађења колективног идентитета : на примерима споменичког наслеђа југоистока Србије / Биљана С. Црвенковић, Ђорђе Стошић // Лесковачки зборник, год. 53, бр. 53 (2013), стр. 246-267.
33. ПОТИЋ, Иван
Култура памћења / Иван Потих // Књижевни магазин: месечник Српског књижевног друштва, Год. 13, бр. 147/149 (2013), стр. 63-64.
34. ЂЕРИЋ, Гордана
(Ne)političnost kolektivnog pamćenja: kako smo pojele 20 godina / Gordana Đerić // Treći program : izbor, br. 143/144 (2009), str. 163-169.
35. СУБОТИЋ, Милан
Individualna sećanja i politike kolektivnog pamćenja u postkomunističkom stanju / Milan Subotić // Treći program : izbor, Br. 143/144 (2009), str. 170-180.